

<p>Odstupanja od jekavskih oblika, oblici i izvedenice četiriju riječi <i>privrijediti – privreda, privrednik, naprijed – napredak, napredovati, vrijeme – vremena, vremenski, upotrijebiti – upotreba, upotrebljivost.</i></p>	<p>Dvostrukosti u oblika i izvedenica od pet riječi <i>brijeg (brjegovi i bregovi), brijest (brjestik i brestik), drijen (drjenak i drenak), drijemat (drjemljev i dremljiv) trijezan (trjezniji i trezniji).</i></p>	<p>Jekavski oblici, svi oblici i njihove izvedenice, osim navedenih ekavskih: <i>crijep, crijevo, grijeh, (grješnica, pogrješka), krijepiti (krjepost), prijek, prijetiti, Srijem, strijela (strjelica), trijebiti, vrijediti, ždrijeb, ždrijebe, krijes, prijesan, mrijestiti, tetrijeb, trijes, trijeska, vrijesak, vrijed, vriježa...</i></p>
--	--	---

Iz rečenoga je razvidno da se Hrvatski pravopis, kada je riječ o normativnim rješenjima, ne razlikuje od odluka Vijeća. Struka je rekla svoje, a sada je red na Ministarstvu da provede odluke, ne samo struke, nego i tijela koje je ono samo osnovalo da bi se smirile normativne vode – odluke Vijeća za normu.

Sanda Ham

Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Mogaša

Da bi priskrbio pridjevak *dobroga*, pravopisni priručnik mora nužno ispuniti dva uvjeta: mora biti usklađen sa suvremenim strukovnim jezikoslovno-pravopisnim dosezima te s činjenicama porabne norme kulturne zajednice kojoj je namijenjen.

Pravopis koji danas predstavljamo velikim je dijelom ispunio i jedan i drugi uvjet. Prvo, što je istaknuto i na njegovim koricama, usklađen je sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika, što znači s posljednjim strukovnim dosezima. Oni su izloženi i u knjizi jednoga od suautora, Stjepana Babića, Temelji Hrvatskomu pravopisu, objavljenoj godine 2005. u prvom izdanju i 2008. u drugom, koju ovdje posebno ističem kao štivo namijenjeno onima koje zanimaju razlozi baš ovakvoga odabira pojedinih pravopisnih rješenja između više mogućnosti koje su se otvorile u dijakronijskom presjeku novije hrvatske pismenosti. Drugo, otvorenost ovoga pravopisa porabnoj normi očituje se u njegovoj potkrijepljenosti mnogobrojnim primjerima iz različitih suvremenih stilova hrvatskoga jezika, beletrističkoga, znanstvenoga, novinskoga, administrativnoga.

U odabiru rješenja autori su težili sustavnosti, koju je, dakako, teško postići, jer se jezik nikada ne ostvaruje kao apsolutni sustav iako mu stalno teži, pa u tom smislu

valja odčitati i neka nepodudaranja ovdje propisane norme s porabnom, kakav je primjerice, lik *kinooperator* u ovom pravopisu, za razliku od širokoporabnoga *kinooperatera*. Razlog je odabiru prvoga lika u ovom slučaju upravo sustavnost, dotično njegova pripadnost skupini imenica muškoga roda na *-ator* koje označuju vršitelja radnje, a u hrvatski su jezik ušle iz latinskoga (*administrator, orator, plagijator, propagator, reformator, uzurpator*), pa onda prema njima nastalih i novotvorenica u razgovornom jeziku tipa *drmatore*, koja označuje „moćna čovjeka, obično bliskoga vlasti“, ili *bljezgator*, za oznaku „osobe koja nesuvislo govori, lupeta“.

Pri odabiru pak pisanja velikim slovima obaju članova političke zajednice koja se naziva *Europska Unija*, a što bi navodno imala biti pravopisna odlika isključivo državnih tvorevina, autori su se vodili rješenjima već primijenjenima u našoj pravopisnoj normi u sličnim ili istovrsnim slučajevima. Riječ je ne samo o gospodarskoj nego i o političkoj zajednici saveza država koja ima svoju zastavu, himnu, valutu i vladu te na koju su države članice prenijele dio svojih državnih suverenosti. Na isti se način interpretiralo pisanje velikim slovima svih triju sastavnica i u imenu Socijalističke Republike Hrvatske u bivšoj federativnoj Jugoslaviji iako Hrvatska formalno tada nije bila država.

Iz tih se dvaju primjera dobro razabire s kojim se sve pitanjima i poteškoćama sučeljuju pravopisci i kako je zapravo odabir često vrlo težak. Tu se otvara i složeno pitanje odnosa općega pravopisa, kakav je u svojoj naravi ovaj, i strukovnih pravopisa. Opći bi zapravo svojim načelnim rješenjima trebao funkcionalno otvarati prostor strukovnicima i u bitnom ih ne ograničavati. Ovdje se svi moramo polako učiti činjenici da dobro rješenje u jednom stilu ne mora biti funkcionalno i nužno u drugom. Primjerice: pisanje točke iza rednoga broja zalihosno je u bibliografskom diskursu, što ističu i sami autori u članku 281., jednako kao što je u tom istom diskursu zalihosno i bilježenje praznina među crticama za označivanje stranica „od do“.

Veliko je pitanje suvremenih jezičnih prilika i neprilika u Hrvatskoj neodgovarajući odnos prema naslijeđenoj jezičnoj i pravopisnoj baštini, dapače njezina razgradnja i nijekanje iako je riječ o naraštajnom kulturnom dobru prema kojem bi se trebali odnositi s posebnim obzirom. Pri tom začuđuje brzina i širina razaranja dosegnutih norma te dubina nepoznavanja osnovnih zakonitosti tvorbenoga sustava hrvatskoga jezika. Kao primjer ističem uzbunjujuću činjenicu da se zbog neznanja i jezikoslovne nekompetencije iz hrvatskoga jezika izbacuju sintagme tipa *svileni put* i *vinska cesta* i pretvaraju u *put svile* i *cestu vina* jer se ne zna da pridjevi *svileni* i *vinski* u sintagmama *svileni put* i *vinska cesta* ili *brončani* i *željezni* u sintagmama *brončano* ili *željezno doba* nisu opisni nego odnosni i ne znače „od svile, od vina od bronce ili željeza“ već „koji se odnosi na svilu, na vino, na broncu, željezo“. Posljedica je toga neznanja da se i država *Bjelokosna Obala* pretvara u *Obalu Bjelokosti*, a godišnja kulturna manifestacija u kojoj muzeji otvaraju besplatno svoja vrata posjetiteljima tijekom noći postaje *Noć muzeja* namjesto *Muzejska noć*.

Jezik i pravopis hrvatskih elektroničkih medija, napose novinskih portala, koji danas postaju važnim izvorištem brzoširećih podataka i obavijesti, predmetom su mnogobrojnih raspra i prijevora zbog niske razine, ali propisujućih ambicija njihovih vlasnika, koji nerijetko izražavaju političke razloge namjesto strukovnih. Među njima se posebno izdvaja portal koji je nedavno dobio nagradu za promicanje demokracije, koji već u vlastitom imenu ima poteškoća sa slovopisom. Ako pod demokracijom u novinstvu razumijevamo približno isto – slobodno objavljivanje točnih i istinitih podataka – onda točnost podrazumijeva u prvom redu znanje. Ako novinari toga portala nikada nisu čuli za franjevca i arheologa *Luju Maruna*, kojega pretvaraju u *Luju Marunu*, ili ne znaju za višeznačnost u leksikografiji te osporavaju *uputnik* kao hrvatsku istovrjednicu za *kurikul*, jer se tako naziva i automobilski dio, onda imamo valjanih razloga da se zabrinemo nad znanjem i izobrazbom tih mladih ljudi koji institucionalno ulaze u hrvatski javni prostor.

U takvim bi okolnostima državne institucije trebale s posebnom pomnjom i obzirom voditi jezičnu i pravopisnu politiku, napose u školama. Hrvatska je Vlada posljednjih godina pokazala dobre nakane i razumijevanje, posebice osnutkom Vijeća za normu. Ono je svojim znanstvenim autoritetom i prijedlozima umnogome pridonijelo smirivanju nepotrebnih jezičnih i pravopisnih rasprava te otvorilo prostor za ozbiljan razgovor o strukovnim temama svima koji *znaju* i *imaju* što reći. Očekuje se da će Vlada svojim idućim potezima pridonijeti i formalno-pravnom učvršćenju položaja hrvatskoga jezika u javnoj porabi te osigurati rad mjerodavnoga ureda za lekturu zakonâ koje sama donosi. Time će pomoći i pravopiscima u njihovim nastojanjima da hrvatska kulturna javnost prihvati jednostavan, jasan i svrhovit pravopis.

I na kraju da zaključim: autori su i u ovom naslovu sačuvali odlike svoga sadašnjega normativnoga rada: sustavnost i jednostavnost pravila te preglednost i potrebnu obuhvatnost pravopisnoga rječnika opće naravi. Idejni autorski odabir u razvijanju osnovnoga načela umjerenoga hrvatskoga fonološkoga pravopisa s nužnim udjelom morfonoloških zapisa pokazao se višestruko plodotvornim. Očuvan je naravni razvojni smjer hrvatskoga pravopisa, omogućeno povezivanje suvremenih s prethodnim pisanim korpusima, smanjene poteškoće u razumijevanju i prihvaćanju dijela suvremenih pravopisnih rješenja, a istodobno je suvremenomu pravopisnomu zapisu povećana jednoznačnost, što jest zapravo krajnji smisao i svrha svakoga dobroga pravopisa.

Autorski je jezik primjeren, nenametljiv u odabiru i davanju prednosti hrvatskim istovrjednicama pred inojezičnicama, što može biti poticajem stvaralačkomu i odgovornijemu pojedinačnomu i institucionalnomu pristupu u njegovanju kulture pisanoga izražavanja u Hrvatskoj.